

aplicació secundària del nom de la font). Jo vaig recollir tots dos en l'enq. de 1963 (XL, 55ss. *fontərové*) com el nom de dues fonts, bastant pròximes l'una a l'altra; igual el mapa Mascaró amb els noms *Font Garrover* (9D12), i uns 0k5 més a l'E. (10E1) la que ell anomena *Font des Patró*, però el meu inf. deia *fontpatró* (que deu ser la forma antiga, l'altra forma, lleument alterada per natural etim. pop.). La terminació masculina de totes dues, pròpia del llatí arcaic i estranya al català (com les altres del present capítol) prova que són noms d'herència pre-jaumina, transmesos pel mossàrab.

Però d'altra banda observem que llur proximitat topogràfica, suggereix que són noms que s'han de comprendre per contrast de sentit oposat. FONTS PATRONUS 'font dels amos', que conservaria la -T- sorda entre vocals segons la norma mossàrab; llavors es pot esperar que l'altra hi tingui sentit contrastant, i com que no s'entendria un nom 'font de garrofes' (menyspreable? sembla massa forçat), i no s'hi veuria clara oposició: conjecturo FONTS *SERVILIS o *SERVARIUS 'font dels serfs, o esclaus o servidors' o si es vol 'parcers, masovers'.⁸ SERVARIUS, -ILIS enganxat a FONT-, havia de donar en pron. morisca *fontšerväir* o *-šervir = čärvér*, que l'àrab menys aljamiat canviaria en *ğarbér* (no existint en àrab el so romànic *č*): d'aquí la catalanització-garrover per etimologia pop., sumant-s'hi la ultracorrecció del duplicat fonètic *g/ğ* de l'àrab. Cf., però, l'art. *Càrrova* (Font de la ~, Tort.).

26. FONT-ROMEU, antic i venerable santuari de l'Alta Cerdanya, te. Odelló (convertit en gran centre d'esports i plaers en el nostre segle): *fontuméy* oït allí mateix i a la zona circumdant (1924, 1926, 1931, 1959 etcètera). Després de remetre a l'obra poètica dels Verdagner i J. S. Pons, i a les obres de CATorras i Pau Vila sobre Cerdanya, així com a la «Notice Historique et topographique sur N. D. de *Font-Romeu*» de Tolrà de Bordas (1866), i a Brousse, *La Cerdagne Fr.*, 432; ens limitarem ací, naturalment, a la història antiga del nom.

MENCIONS ANTIGUES. 1557: «a la Verge Maria de *Font Romeu*» (Alart, *InuLC*, s. v. *romeu*); S. XVI: «*La fuente Romeu*» escriu un militar castellà (ms. 133, M-Fatio, B.N.P., f° 76-77); 1713: «la capella de *Fontromeu*» (SerraV., *Pinós Mtpl.* III, 216). Ponsich (*Top.*, 143) troba *Fontromeu* en els anys 1589, 1622 i 1750, N. S. de *Font Romeu* 1658. És possible que *Matam Rotundam* d'un doc. de 1035, com afrontació de *Ipsa Calma* i de *lacus P(ar)adela* designi el *Bosc de Font-Romeu*. ETIM. FONTEM ROMAEM l'literalment 'font pelegrina' o sigui 'la font dels romiatges a la Mare de Déu'.

27. FONT-RUBÍ, llogaret molt antic i parròquia, a l'Alt Penedès, convertit avui en cap d'un municipi d'una dotzena de veïnats; el cap del municipi és dalt de la serra del seu nom, que va des de l'esgl. de Foix a St. Joan de Mediona: és uns 11 k. NO. de Vilafranca. *Pron. loc.*: *fontrubí* oït allí 1924, i en l'enq. de 1955

a Vilafranca etc. Posem en primer lloc (A) les mencions fidels a la realitat lingüística; després (B) citarem les degudes a la tradició d'una interpretació curialesca, segons el gènere femení, que ha quedat viu en el mot *font*, en el català corrent i literari.

A) 986, diploma del rei Lotari garantint al monestir de St. Cugat del Vallès els seus béns en molts paratges del comtat de Barcelona, arribant fins *Tovos* ['Tous'], passa als «terminos de castro *Fonte Rubeo* --- et Meronta (cf. S. P. Molanta) et *Pinnana* et *Kerolo*» ('Pinyana', 'Querol'). No és segur que aquest paràgraf figurés ja en l'orig., però sí en les dues còpies concordes del S. XII, conservades a St. Cugat (*Cat. Car.* II, 200, n. 42.3f.); 1186: *Fonterubeo* (*Cart. St. Cugat* I, 147); 1194: *Fonterubeo* (*Cart. de Poblet*, p. 161); 1203: *Fonte Rubeo* (*Cart. St. Cugat* III, 366).

B) 956 i 977: *Fonte rubia* (C. St. Cugat I, pp. 41 i 98); 984: «--- *Fonte Rubia* --- et *Guardiola* --- *Midiuna* ---» (*Dipl. Cat. Vic.*, § 513, p. 431); 1042: *Fonte rubia* (Balari, *Orig.*, 188); 1076-78: *Fonte rubia* (MiretS., *TemplH.*, p. 37); 1098 i 1111: *Fonte Rubea* (C. St. Cugat II, 429; i III, 16); 1131-62: *Fonte Rubea* (BABL VII, 109; XIII, 19; i Mas, N.H.B. *Bna.* IX, 31); 1202: *Fonterubea* (C. St. Cugat III, 364); 1315: *Fontrubia* (CoDoACA XII, 245); 1359: «castell de *Fontrubia* e son terme» (id. id., 27).

Com es veu, aquest és un dels casos on una iniciativa d'escriba crea una tradició curialesca, modificant la forma de l'adj. per fer-lo femení com en la llengua usual i literària, tradició artificiosa que després anaren perpetuant els escribes, com passà en els casos ja comentats supra de *Fonteta*, *Cabó*, *Cardedeu*, *Fondarella* etc.

Desmentida per la forma masculina que ha restat viva, i per tota la història del mot *font*; i en particular, en el cas present, on l'accentuació primitiva *-rubi* es desplaçà a la vocal final, com en els compostos paral·lels: *Quer-rubi* > *Corrubi* 'penya roja', *Balçrubi* (> *Malrubi*), *Camp-rubi*, *Ri-rubi* > *Rerrubi* > *Rubi*, i les altres de la llengua viva, sobretot dialectal, que he aplegat a propòsit de *diluvi* > *deluvi*, *delovi* en el DECat (III, 133a453 ss.) i en altres publicacions meves.

Com a complement valuós i oportú, copio ací la llista de noms de veïnats i topònims menors del te. de Font-rubí, que em facilità Pere Giró (4-III-1955). el vilafranquí eruditíssim en totes les qüestions d'història i geografia penedesenca: entre claudàtors, precisions fonètiques i locals meves recollides allí: *Mas Romaní*, *Mas Rossell*, *Can Sumell* [*kal sumél* dels Pu-jols de Les Graus]; *La Maçana*, *La Fanga*, *Can Semis-son* (cf. art.), *Les Graus*, *Mas Muyó*, *Can Sardà* de St. Vicenç, *Can Escuder*, *C. Cinter*, *L'Alzinar*, *C. Perdal* [*kal pərdál* vora de Castellví], *La Creu Vermella*, *Can Xic Sardà*, *La Teulera*, *El Masnou* [*əl monəy*, baix al Colomer], *La Serra* [vora Savanell].

Amb caràcter secundari, com cultisme eclesíastic, el nom es traslladà al Monestir de la *Font-rúbia* de Bna. (*Enc. Cat.* I, p. 584).

En canvi escau assenyalar ací un interessant duplicat mossàrab, FARRÚBIO (1926 etc.); *farúbbyo*, nom d'una grandiosa barrancada en el camí de Tortosa als